

Zbornik gozdarstva in lesarstva 77, s. 143 - 158

UDK: 906:(253):(1-924.4)(046)

Prispelo / Received: 13. 03. 2005

Sprejeto / Accepted: 12. 09. 2005

Pregledni znanstveni članek

Scientific review paper

SOCIO-EKONOMSKI POMEN GOZDOV V ALPSKEM PROSTORU

Robert MAVSAR ¹

Izvleček

Prispevek obravnava gozd v alpskem prostoru in njegov pomen tako za lastnike kot družbo nasploh. Medtem ko je interes lastnikov predvsem v neposrednih ekonomskih učinkih gozdov, je družbeni pomen gozdov precej širši in vključuje tudi posredne učinke. Uskladitev teh na videz nasprotujočih si interesov, s čimer bi bil omogočen trajnostni razvoj alpskega prostora, je zahtevna naloga, ki pa ni nerešljiva.

Ključne besede: alpski prostor, vloga gozda, družba, lastnik

SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF FORESTS IN THE ALPS

Abstract

The importance of forests in the Alps is presented, both from the aspect of their owners and the society in general. While the owners strive primarily for direct economic benefits from their forests, the societal importance has a wider range. Harmonising these expectations and thus enabling sustainable development of the Alpine area is a challenging but solvable task.

Key words: *Alpine area, forest role, society, forest owner*

¹ mag. R. M., Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SVN; robert.mavsar@gozdis.si

VSEBINA
CONTENTS

1	UVOD	145
	INTRODUCTION	
2	CILJI IN METODE	149
	OBJECTIVES AND METHODS	
3	REZULTATI	150
	RESULTS	
4	RAZPRAVA.....	153
	DISCUSSION	
5	DISCUSSION.....	155
6	VIRI	158
	LITERATURE	

1 UVOD

INTRODUCTION

Gozd kot okoljska in hkrati gospodarska prvina je bistveno vplival na razvoj posameznika in družbe na območju Alp. Kot okoljska prvina je predvsem zagotavljal razmere za razvoj naselij v tem prostoru, saj je omogočal nastanek naselij (npr. gradbeni material, kurivo) in jih hkrati ščitil pred neugodnimi okoljskimi vplivi (npr. plazovi, erozijo). Nesporen pa je tudi pomen gozda kot ključnega dejavnika gospodarskega razvoja tega prostora. Zavoljo neugodnih razmer za razvoj drugih dejavnosti (npr. kmetijstva in industrije) je bila večina gospodarskih aktivnosti, neposredno ali posredno, povezana z gozdom (npr. pridobivanje lesa, razvoj obrti).

Kljub nenehnim družbenim spremembam je gozd vse do danes obdržal večino vlog, v nekaterih ozirih pa celo pridobil na pomenu, o čemer govorijo tudi dokumenti, sprejeti v okviru Ministrskih konferenc o zaščiti gozdov v Evropi (GOLOB 1998). Kakšen je pomen gozda danes, kako nanj gledajo lastniki, strokovnjaki in kako družba, so vprašanja, na katera bomo skušali odgovoriti v tem prispevku.

1.1 VLOGE GOZDOV V ALPSKEM PROSTORU

FOREST ROLES IN THE ALPS

Preden se posvetimo sami obravnavi vlog gozda, menimo, da je treba pojasniti, kakšna je razlika med vlogo in funkcijo gozda. V slovenski gozdarski terminologiji namreč prevladuje uporaba pojma funkcija (npr. ZG 1993), ne glede na to, ali gre za funkcijo ali vlogo.

Funkcije gozdov so dejansko procesi, ki nujno potekajo v vsakem ekosistemu (tudi v gozdnem), neodvisno od človekovih potreb. Gre torej za delovanje ekosistema kot takšnega, ki se v času le malo spreminja (npr. ob spremembah klime, ujmah, itd.). Funkcije gozda so torej stabilne in predvidljive.

Kot vlogo pojmujeemo sposobnost naravnih procesov in sestavnih delov narave, da zagotavljajo dobrine in storitve, ki posredno ali neposredno zadovoljujejo človekove potrebe. V nasprotju s funkcijami so vloge veliko bolj izpostavljene spremembam v času,

saj se človekove potrebe spreminjajo, z njimi pa tudi vloge. Spreminjajo se potrebe posameznika (glede na starost, izobrazbo, poklic, bivališče, ...) in družbe (glede na številčnost, kulturo, ekonomsko in socialno stanje...) (DE GROOT 1992, 13-129, povz. po ANKO 1995, 14-17).

Vloga gozda torej ni nekaj stabilnega oziroma dokončnega, ampak spreminjajočega se v prostoru in času. Z razvojem posameznika in družbe se razvijajo nove vloge, hkrati pa se spreminjajo vsebine oziroma pomen že obstoječih vlog (ANKO 1995, 17, TUTKA 1996). V preteklosti, na primer, so na pridobivanje smole in stelje gledali kot na pomemben del proizvodne vloge gozda, danes pa se s tem ukvarjajo le še zelo redki. Hkrati pa so se vloge, kot je na primer ohranjanje habitatov in biotske raznovrstnosti, začele uveljavljati šele v bližnji preteklosti.

Tako lahko v povezavi z gozdom v alpskem prostoru govorimo predvsem o spremenjenih vlogah teh gozdov, medtem ko funkcije ostajajo nespremenjene.

V tem prispevku se bomo sicer posvetili predvsem socio-ekonomskim vlogam gozdov, ob čemer se zavedamo, da ekološke vloge gozda bistveno prispevajo k razvoju družbe v tem prostoru.

S socio-ekonomskega vidika je pomen gozda naslednji:

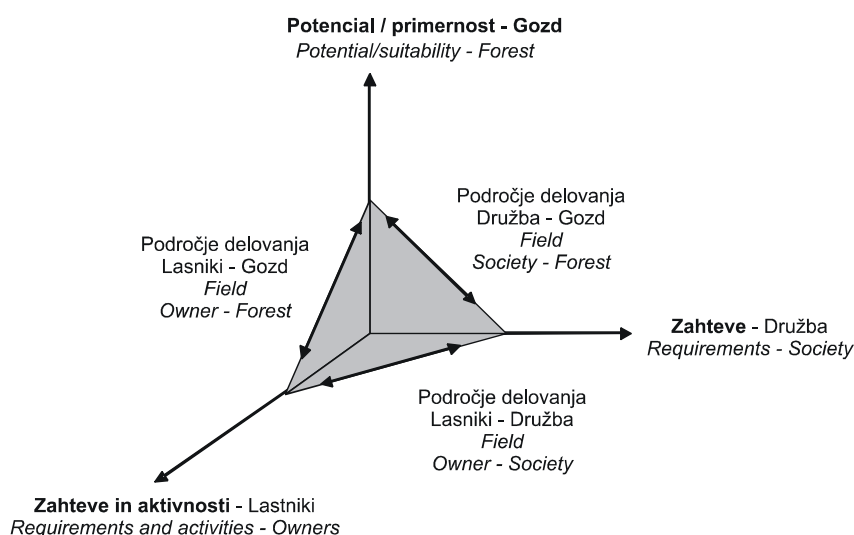
- sooblikuje, vzdržuje in ohranja podobo krajine (pomen za razvoj turizma),
- zagotavlja osnovne življenjske dobrine (vodo, zrak) lokalnemu in regionalnemu prebivalstvu,
- je bistven element gospodarskega razvoja,
- varuje infrastrukturne objekte in naselja pred neugodnimi okoljskimi dejavniki (plazovi, hudourniki, zemeljskimi plazovi).

1.2 GOSPODARJENJE Z GOZDOM - JAVNI IN ZASEBNI INTERES

FOREST MANAGEMENT – PUBLIC AND PRIVATE INTERESTS

Večnamensko gospodarjenje z gozdom usklajeno upošteva vse izražene potrebe (rabe) gozdov (WINKLER 1992, 106). Takšno gospodarjenje je razpeto med možnosti, ki jih

daje gozd (potenciali), zahteve in aktivnosti tistih, ki z gozdom gospodarijo (npr. lastniki, podjetja...), in zahtevami, ki jih postavlja družba (slika 1).

Slika 1: Gospodarjenje z gozdom, razpeto med družbo, lastnike in gozd (povz. po BACHMANN, BERNASCONI in BOHNENBLUST 1996)

Figure 1: Forest management responding to the society, private owners and the forest (after BACHMANN, BERNASCONI in BOHNENBLUST 1996)

Takšno gospodarjenje je precej bolj kompleksno kot v primerih, ko gospodarimo le z namenom zadovoljevanja enega interesa oziroma potrebe (npr. pridobivanje lesa). Tako se na eni strani srečujemo s konflikti med različnimi interesi (npr. med družbo in lastniki gozdov), hkrati pa moramo upoštevati naravne danosti (potenciale gozda) in možnosti za uresničevanje različnih interesov.

Najprej si oglejmo nasprotje interesov med lastniki in družbo. Lastnik od svoje lastnine pričakuje določene koristi. V večnamenskem gozdu pa klasični pridobitniški interes, ki je neposredno vezan na lastnika gozda, izgublja svoj pomen, medtem ko splošne koristi, ki so pod enakimi pogoji dostopne širši javnosti, postajajo vse pomembnejše. Tako dobiva

gozd značilnosti javne dobrine. Za javne dobrine sta značilni netekmovalnost² (uporabljajo jih lahko vsi gospodarski subjekti v polnem obsegu, ne da bi s tem omejevali možnosti rabe drugih, dodatna poraba pa ne povzroča dodatnih stroškov) in neizločljivost³ (CROITORU, GATTO in MERLO 2000, 165). Pri tem pa ne gre le za omejevanja lastninske pravice in načina izkoriščanja lastnine, temveč tudi za dodatne stroške za lastnike. Država, kot zastopnik javnega interesa, lastnikom poleg omejitev pri gospodarjenju hkrati nalaga opravljanje določenih dodatnih del za zadovoljevanje potreb javnosti. Pogosto so si interesi javnosti in lastnikov namreč v nasprotju (npr. javnost: zaščita habitata redke živalske vrste; lastnik: izkoriščanje proizvodnega potenciala gozda in zaslužek od prodaje lesa). Takšna nasprotja se lahko rešuje z uveljavitvijo finančnih vzpodbud, ki lastniku nadomestijo del izgubljenih koristi zaradi uveljavljanja oziroma izpolnjevanja javnega interesa (WINKLER 1992, 110-114).

Usklajevanje interesov pa ne poteka samo med lastniki in javnostjo, temveč tudi med naravnimi danostmi (potenciali gozdov) in interesi lastnikov in/ali javnosti, predvsem v primerih, ko je zagotavljanje določene funkcije povezano s posegi, ki lahko negativno vplivajo na stanje oziroma stabilnost gozda (BACHMANN, BERNASCONI in BOHNENBLUST 1996, 15).

Trajnost in večnamenskost sta v proces gospodarjenja z gozdom vnesla nove dimenzije, ki zahtevajo nove pristope od vseh udeležencev tega procesa (KOVAČ 2002, 3). Gozdarski strokovnjaki morajo prilagoditi metode gospodarjenja z gozdom na tak način, da bodo karseda upoštevali potrebe lastnikov in družbe na eni in potencialne gozdov na drugi strani. Hkrati se morajo prilagoditi tudi lastniki in v določenih primerih lastne interese podrediti interesom družbe, seveda ob izpolnitvi določenih pogojev (npr. spoštovanje lastninske pravice, vzpodbude). Družba pa se mora zavedati, da je zagotavljanje določenih funkcij (učinkov) gozda in s tem zadovoljevanje njenih interesov povezano z dodatnimi stroški, ki jih gozdarstvo in lastniki gozdov dolgoročno ne zmorejo pokrivati, ampak jih je treba internalizirati. Internalizacija pozitivnih (dobrine in storitve) in negativnih (stroški) učinkov gozdov pomeni, da stroške, povezane z negativnimi

² Netekmovalnost v porabi pomeni, da se v primeru, če neko dobrino uporablja en posameznik, s tem ne onemogoči njene uporabe drugim posameznikom (TAJNIKAR 2003).

³ Neizločljivost v porabi pomeni, da se porabe neke dobrine ne da prepovedati, oziroma da koristi od uporabe določene dobrine ni možno omejiti le na določeno skupino posameznikov (TAJNIKAR 2003).

učinki, krijejo tisti, ki te učinke povzročajo, za pozitivne učinke pa plačajo tisti, ki imajo od njih koristi.

Med drugim tudi Zakon o gozdovih predvideva izplačilo nadomestil v primerih, ko se z razglasitvijo gozda za varovalni gozd ali za gozd s posebnim namenom omeji uživanje lastnine oziroma uveljavljanje lastninske pravice na gozdu. Takrat ima lastnik pravico zahtevati ustrezne davčne olajšave ali pravico do odškodnine po predpisih o razlastitvi oziroma lahko zahteva, da mu država ali lokalna skupnost, ki je gozd razglasila za varovalni gozd ali gozd s posebnim namenom, ta gozd odkupi. Če lastnik to zahteva, je razglasitelj dolžan ta gozd odkupiti.

Tudi dela, potrebna za zagotovitve posamezne izjemno poudarjene socialne funkcije v gozdu, tudi če le-ta ni razglašen za gozd s posebnim namenom, se določijo s pogodbo med lastnikom takega gozda in državo oziroma lokalno skupnostjo. V pogodbi se za lastnika gozda določi tudi višina odškodnine za zmanjšano lesnoproizvodno funkcijo in višina povračila za izvedbo v pogodbi določenih del (ZOG 1996).

2 CILJI IN METODE **OBJECTIVES AND METHODS**

Kot smo že uvodoma omenili, je namen tega prispevka predstaviti socio-ekonomski pomen gozdov v alpskem prostoru. Tako bomo predstavili in analizirali, ali obstajajo razlike glede funkcij oziroma vlog gozdov, ki jih gozdu pripisujejo strokovnjaki in lastniki.

Kot podlago za analizo funkcij gozdov smo uporabili karto funkcij gozdov gospodarske enote Solčava, ki jo je pripravil Zavod za gozdove Slovenije OE Nazarje. Poleg tega pa smo analizirali tudi rezultate ankete, ki jo je leta 2002 med lastniki gozdov v občini Solčava opravil Gozdarski inštitut Slovenije (ROBEK et al. 2002). Osnovni namen vprašalnika je bil ugotoviti stanje in možnosti razvoja pridobivanja in rabe lesa v zasebnih gozdovih. Vendar smo poleg tega vključili tudi del ankete, ki se je nanašal na stanje in splošni pomen gozdov.

3 REZULTATI

RESULTS

Občina Solčava leži v zgornji Savinjski dolini in je s celotno površino vključena v območje alpske konvencije. Poleg tega je na tem območju predvidena tudi ustanovitev Karavanško-kamniško-savinjskega regionalnega parka, precejšnji del gozdnih površin pa je že sedaj vključen v krajinska parka Logarska dolina in Robanov kot. Skupna površina gozdnih površin je 9067ha, od tega je dobrih 83 % gozdov v zasebni lasti.

Večina gozdov je uvrščenih v kategorijo mnogonamenskih gozdov (49 %). Gozdov s posebnim namenom, v katerih je gospodarjenje dovoljeno, je 11 %, večina izmed teh jih je vključenih v krajinski park. Poleg tega pa je še 14 % gozdnih rezervatov, kjer gospodarjenje ni dovoljeno (ROBEK et al. 2002).

Anketa, ki smo jo opravili v občini Solčava, je zajela 58 od 135 gospodinjstev, ki imajo v lasti gozdove na območju občine Solčava,. S tem vzorcem smo »pokrili« 82 % vseh zasebnih gozdov v občini Solčava.

V delu vprašalnika, ki se je nanašal na stanje gozdov, smo lastnike vprašali tudi o funkcijah, ki jih opravljajo njihovi gozdovi, in o njihovem pomenu.

Z vidika lastnika gozdov lahko govorimo o povečanem obsegu koristi, ki jo pričakujejo od gozda. Vsekakor še naprej ostaja v ospredju pridobivanje lesa za pokritje lastnih potreb in prodajo, saj anketirana gospodinjstva kar 42 % svojih dohodkov ustvarijo z dejavnostmi, povezanimi z gozdom (gozdarstvo in žagarstvo). Delež teh dohodkov narašča s površino gozdov, ki jih imajo v lasti.

Vendar pa lastniki vse pogosteje povezujejo tudi druge vloge gozdov z možnim posrednim ali neposrednim zaslužkom. Tako so bili v anketi, ki smo jo opravili v občini Solčava, vsi lastniki mnenja, da je v njihovem gozdu poleg proizvodnje lesa pomembna še katera izmed drugih naštetih vlog. Glede na relief občine Solčava ne preseneča, da je največ vprašanih kot zelo pomembno izmed vlog, ki jih opravlja njihov gozd, izbrala »varovanje zemljišč in vodnih virov«. Na drugem mestu, glede na število odgovorov »zelo pomembna«, je proizvodnja lesa. »Najmanj« pomembni, po mnenju lastnikov, pa sta proizvodnja nelesnih

gozdnih proizvodov in vloga gozda kot objekta za raziskovanje in izobraževanje oziroma varovanje kulturne dediščine. Kljub temu je tudi v teh primerih več kot polovica vprašanih menila, da sta ti dve vlogi pomembni oziroma zelo pomembni.

Preglednica 1: Pomembnost vlog gozdov z vidika lastnikov gozdov v občini Solčava

Table 1: Importance of forest roles from the forest owners perspective in the Solčava community

Vloga gozda <i>Forest role</i>	Nepomembno <i>Not important</i>	Pomembno <i>Important</i>	Zelo pomembno <i>Very important</i>
Varovanje zemljišč in vodnih virov <i>Soil and water protection</i>	5,2%	3,4%	91,4%
Proizvodnja lesa <i>Wood production</i>	14,0%	19,3%	66,7%
Varovanje redkih/zaščenih rastlin in živali <i>Protection of rare/protected plant and animal species</i>	28,1%	28,1%	43,9%
Rekreacija in turizem <i>Recreation and tourism</i>	32,7%	32,7%	34,5%
Proizvodnja nelesnih gozdnih proizvodov <i>Production of non-wood forest products</i>	3,4%	6,9%	89,7%
Raziskovanje, izobraževanje ali varovanje kulturne dediščine <i>Research, education or cultural heritage protection</i>	40,4%	24,6%	35,1%

Ekološke vloge (npr. varovanje zemljišč in vodnih virov, varovanje živalskih in rastlinskih vrst...), ki jih opravlja gozd, so lahko v nasprotju s proizvodnjo vlogo gozda. Zato prihaja do omejitev pri gospodarjenju z gozdovi (npr. prepoved ali omejitev sečnje). V občini Solčava je 43 % lastnikov navedlo, da ima omejitve pri gospodarjenju z gozdom. V večini primerov gre za omejitve ali prepoved sečnje v varovalnih gozdovih ali v gozdovih, ki so del rezervata. Kljub tem omejitvam pa nobeden od lastnikov ni prejel nadomestila za izpad dohodka od gospodarjenja z gozdom.

Za uveljavljanje javnega interesa in strokovnih načel skrbi Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS). V okviru postopka priprave gozdnogospodarskih načrtov izdela karto funkcij gozdov. Metodologija za določitev funkcij in njihove poudarjenosti ter izdelava karte temeljita na določilih Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdno-gojitvenih načrtih (1998). Tako opredeljene vloge so podlaga za pripravo gozdno-gospodarskih načrtov, za oblikovanje strategij in usmeritev za gospodarjenje z gozdovi.

V preglednici 3 so predstavljeni deleži površin (z ozirom na skupno površino gozdov v občini Solčava), ki opravljajo določeno vlogo gozdov, in deleži posameznih stopenj poudarjenosti le-teh.

Po poudarjenosti je vsekakor najpomembnejša funkcija varovanje gozdnih zemljišč in sestojev, saj kar na 73 % vseh površin določa način gospodarjenja z gozdom (I. stopnja poudarjenosti). Sledi ji lesno-proizvodna funkcija, ki ima I. stopnjo poudarjenosti na dobri petini vseh površin.

Preglednica 2: Funkcije gozdov v občini Solčava (vir: Zavod za gozdove Slovenije, 2000)

Table 2: Forest functions in the Solčava community (source: Slovenian Forest Service, 2000)

Funkcija ¹ / Function ¹	Stopnja poudarjenosti ² Level of importance ²			Delež ³ Share ³
	I.	II.	III.	
Varovalna / Protection	73%	27%	0%	100%
Hidrološka / Hydrology	2%	75%	24%	100%
Biotopska / Habitat	4%	34%	63%	100%
Klimatska / Climate	0%	0%	100%	100%
Zaščitna / Protection of infrastructure	0%	0%	0%	0%
Rekreacijska / Recreation	0%	0%	100%	100%
Turistična / Tourism	0%	0%	100%	100%
Poučna / Education	1%	0%	99%	100%
Raziskovalna / Research	15%	0%	0%	15%
Zdravstvena / Health	0%	2%	98%	100%
Naravna in kulturna dediščina / Natural and cultural heritage	15%	28%	0%	43%
Obrambna / Defence	0%	0%	0%	0%
Estetska / Aesthetics	0%	5%	0%	5%
Lesno-proizvodna / Wood production	22%	47%	31%	100%
Nelesni proizvodi / Non-wood products	0%	0%	0%	0%
Lov / Hunting	0%	0%	0%	0%

1 vrste funkcij so opredeljene po Zakonu o gozdovih, veljavnim pred spremembami iz leta 2002 / the function typology was defined according to the Forest law valid before the implementation of changes in 2002

2 predstavljeni so deleži površin, od skupne površine gozdov v občini Solčava (9067ha) / presented is the share with regard to the total area of forest in the Solčava municipality (9067 ha)

3 delež gozdov v občini Solčava, v katerih se posamezna vloga pojavlja (stopnja poudarjenosti 1-3) / the share of forests in the Solčava municipality, where the function is implemented (level of importance 1-3)

Izmed drugih funkcij sta pomembni še raziskovalna funkcija in funkcija varovanja kulturne in naravne dediščine in drugih vrednot okolja. Slednja je bila leta 2002 razdeljena in preimenovana v funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot in funkcijo varovanja kulturne dediščine (ZG-A, 2002), medtem ko druge funkcije sicer vplivajo na gospodarjenje z gozdom, a ga ne določajo.

4 RAZPRAVA DISCUSSION

Med tem, katere vloge tem gozdovom pripisuje stroka in katere lastniki, očitno ni bistvenih razlik. Predvsem za lastnike lahko rečemo, da se zavedajo pomena gozdov v tem prostoru. Na gozd ne gledajo le kot na vir dohodka in zasebno lastnino, temveč mu pripisujejo tudi širši družbeni pomen. Temu primerno z gozdom tudi gospodarijo. Vendar se vse pogosteje pojavlja vprašanje, kako naj svoj delež k temu prispeva družba. Kot smo že omenili, so lastniki izrazili nezadovoljstvo, ker družba (v njenem imenu država) ne pokriva stroškov in izpadlih dohodkov zaradi prilagojenega načina gospodarjenja, ampak jih krijejo sami. Lahko si zastavimo vprašanje, ali se družba teh koristi zaveda in ali jih je sposobna ovrednotiti. Na obe vprašanje lahko odgovorimo pritrdilno.

Politični procesi, v katerih sodeluje tudi Slovenija, nedvomno dokazujejo, kakšen pomen gozdu v alpskem prostoru pripisuje družba. Tako med drugim protokol o gorskem gozdu (Protokol..., 1991), katerega podpisnica je tudi Slovenija, med drugim pripisuje gorskemu gozdu naslednje učinke in pomen:

- varovalni učinek: varuje svoje lastno rastišče in predvsem naselja, prometno infrastrukturo, kmetijske površine ipd.,
- socialni in ekološki pomen: njegovo vplivanje na vodne vire, podnebno ravnovesje, čiščenje zraka in varovanje pred hrupom, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter kot vira za doživljanje narave in sprostitev,
- gospodarski pomen: kot vir zaposlitve in dohodka za lokalno prebivalstvo.

Države podpisnice se nadalje zavezujejo, da bodo za te gozdove skrbele tako, da bodo sposobni dolgoročno zagotavljati vse te vloge in učinke. Z ozirom na otežene razmere

gospodarjenja v alpskem prostoru so se države podpisnice zavezale, da bodo za zagotovitev teh vlog in učinkov poskrbele s finančnimi vzpodbudami in nadomestili.

Seveda je treba zagotoviti, da se bodo sredstva, namenjena zagotavljanju teh vlog, racionalno in učinkovito uporabljala. Z ekonomskega vidika to pomeni, da z vloženimi sredstvi zagotovimo kar največje koristi za družbo. Da bi lahko ocenili, ali je določen finančni ukrep ekonomsko učinkovit, opravimo analizo stroškov in koristi (*Cost Benefit Analysis*). Na ta način lahko primerjamo monetarno vrednost stroškov in koristi, nastalih z uresničitvijo določenega ukrepa. Vendar se tu navadno zastavi vprašanje: »Kako ekonomsko vrednotiti vse te učinke oziroma koristi, ki jih ima družba?« Medtem ko nekatere izmed učinkov lahko ovrednotimo neposredno na osnovi tržnih cen (npr. les, nelesni proizvodi), je v primeru drugih (npr. varovanje zemljišč in infrastrukture, biotska pestrost, podnebni učinki) treba uporabiti drugačne pristope.

Okoljska ekonomika je razvila metode, ki so primerne za vrednotenje netržnih dobrin. Delimo jih v dve večji skupini (MAVSAR, 2005):

- metode izraženih preferenc (metoda kontingenčnega vrednotenja, metoda izbire),
- metode odkritih preferenc (metoda potovalnih stroškov, metoda hedonističnega vrednotenja).

Kot že sama delitev metod nakazuje, le-te temeljijo bodisi na neposrednem izražanju pomembnosti, ki jih posamezniki pripisujejo neki dobrini (posameznika neposredno vprašamo, koliko bi bil pripravljen plačati za ohranitev ali izboljšanje kakovosti ali količine neke dobrine ali storitve) bodisi posredno, ko na osnovi vedenja posameznikov sklepamo, kakšen pomen oziroma vrednost pripisujejo neki tržni dobrini. Naš namen ni, da bi podrobneje predstavili omenjene metode, temveč želimo le poudariti, da je ovrednotenje teh dobrin mogoče.

Dodaten motiv za uporabo predstavljenih metod so tudi vse močnejši pritiski, s katerimi se srečujejo lastniki gozdov pri gospodarjenju z njimi. V preteklosti je v pretežnem delu gozdov veljalo, da je osnovni (pogosto edini) cilj gospodarjenja zagotavljanje maksimalnih koristi (dobička) za lastnika s proizvodnjo lesa in drugih gozdnih proizvodov. Vse druge dobrine pa so se pojavljale le kot stranski proizvod in se jih ni upoštevalo pri gospodarjenju z gozdom. Sodobni koncept gospodarjenja z gozdom pa

mora zaradi zahtev in pritiskov širše javnosti v cilje gospodarjenja vključevati tudi druge dobrine, ki ne prinašajo neposrednih koristi lastniku. Pogosto se celo dogaja, da so se zaradi zagotavljanja teh dodanih dobrin lastniki primorani odpovedati delu koristi. Seveda tak način gospodarjenja ne more zagotavljati optimalnih koristi ne za lastnika in ne za družbo. Lastniki namreč pogosto nimajo motivov, da bi z gozdom gospodarili racionalno oziroma gospodarjenje celo opuščajo.

Menimo, da je najpomembnejši zaključek tega prispevka ta, da je ohranitev in pomen gozdov v alpskem prostoru nesporen. Zelo vzpodbudno je, da se pomena teh gozdov zaveda tako družba, stroka kot tudi lastniki. Predvsem odnos slednjih do gozda je pomemben dejavnik, ko govorimo o zagotavljanju trajnostnega razvoja teh območij. Družba in stroka pa morata poskrbeti, da z razpoložljivimi instrumenti (npr. davčne olajšave, nadomestila, vzpodbude, vključevanje lastnikov v postopke načrtovanja) lastnike vzpodbudi k takšnemu odnosu do gozdov, da njihov dolgoročni obstoj in stabilnost ne bosta ogrožena, hkrati pa bo zagotovljen tudi gospodarski razvoj teh območij.

5 DISCUSSION

There are obviously no major differences between the roles as attributed to the Alpine forests by forestry experts on the one hand and by the forests' owners on the other. Particularly the latter, however, are well aware of the forests' significance in the Alpine area, for they do not consider them merely as a source of income and their private property, but ascribe a wider social meaning to them. And in this very sense, they actually manage their forests. Still, the question is being increasingly raised, what share should in this respect be contributed by the society itself. As already said, the owners have expressed their dissatisfaction with the society (and the state on its behalf) for not covering the costs and lost income due to the adjusted manner of management. As these losses have to be covered by themselves, we can ask ourselves, whether the society is aware of these benefits and whether it is capable of evaluating them at all. Both questions can be answered in the affirmative.

The political processes, in which Slovenia is taking place, too, have no doubt proved what significance is being attributed to the Alpine forests by our society. The Protocol on mountain forests (Protocol ..., 1991), signed also by our country, attributes to the mountain forests, among other things, the following meaning and effects:

- protective effect: they protect their own natural sites as well as human settlements, traffic infrastructure, arable land, etc.;
- social and ecological meaning: their impact on water sources, climatic balance, clean air, protection from noise, conservation of biodiversity, and as a source of experiencing nature and relaxation;
- economic impact: as a source of employment and income for the local population.

The signatories of the Protocol have further obliged themselves to take care of these forests to such an extent that the latter will be able to provide for all these effects and impacts in the long run. Considering the harsh management conditions in the Alpine area, the signatories have also bound themselves to come forward with financial stimulations and compensations in order for these impacts and effects to be implemented in full.

Everything has to be done, however, for these financial means to be used rationally and effectively. From the economic point of view, this of course means that as great benefits as possible are achieved for the society with the invested financial means. In order to estimate whether a certain financial measure is economically effective, the so-called cost benefit analysis is carried out. In this way we can compare the monetary value of costs and benefits that occur when certain measures are implemented. Here, however, the following question is usually raised: »How to economically evaluate all these effects and benefits gained by the society?« While some of the effects can be evaluated directly on the basis of market prices (e.g. timber, non-wood products), some other approaches must be used in the case of other effects (e.g. protection of arable land and infrastructure, biodiversity, climatic effects).

The environmental economics has developed methods suitable for the evaluation of non-market goods. They are divided in two larger groups (MAVSAR, 2005):

- stated preferences methods (contingent valuation method, choice modelling),
- revealed preferences methods (travel cost method, hedonic pricing method).

As indicated by the method divisioning itself, the methods are based either on the direct expression of the importance ascribed by individuals to a certain commodity or service (an individual is directly asked, how much he would be willing to pay for the preservation or improvement of the quality or quantity of a certain good) or indirectly, when one can infer on the basis of the individuals' behaviour what meaning or value they attribute to certain market goods. Our intention is not to present, in a greater detail, the above mentioned methods, but to underline that evaluation of these goods is certainly possible.

An additional motive for the use of the presented methods lies in the ever increasing pressures exerted on the forest owners-managers. In the past it held true that the basic (and often the only) objective of forest management in the major part of the forests was to provide for the greatest possible benefits (profit) for the owners producing wood and other forest products. All other commodities appeared only as side products and were not taken into consideration in forest management. Owing to the demands and pressures by the wider public, the contemporary concept of forest management must include in its management objectives also the commodities that do not bring direct benefits to their owners. It often even happens that the owners are forced to renounce part of the benefits due to the simple fact that they are obliged to provide for these additional commodities. Such manner of management of course cannot bring optimal benefits neither to the owners nor to the society as a whole, for the owners often have no motives to manage their forests rationally, and even decide to abandon forest management in full.

We believe that the most important conclusion of this contribution is the fact that the conservation and significance of forests in the Alpine area are in no way contestable. And it is very stimulating that the society, forestry and the owners are all aware of the great significance of these forests. The attitude of the latter is one of the particularly important factors, when debating on how to provide for sustainable management of these areas. The society and forestry, on the other hand, have to do everything that the available instruments (e.g. income tax relief, compensations, inclusion of the owners in the planning procedures) will stimulate the owners to opt for such attitude towards the forests that their long-term existence and stability will not be endangered in any way and that economic development in these areas will be provided for at the same time as well.

6 VIRI LITERATURE

- ANKO, B. (1995). Funkcije in vloge gozda - skripta. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška Fakulteta - odd. za gozdarstvo
- BACHMANN, P., A. BERNASCONI, et al. (1996). Neue Wege der forstlichen Planung. Bern, Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft.
- CROITORU, L., P. GATTO, M. MERLO. (2000). Non-Wood Forest Products as a Component of the Total Economic Value of Mediterranean Forests. Harvesting of Non-Wood Forest Products, Izmir, Turkey, FAO.
- GOLOB, A., (ur.) (1998). Dokumenti vseevropskega procesa o varovanju gozdov v Evropi.- Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana, 63 str.
- KOVAČ, M. (2002). Large-Scale Planning for Sustainable Forest Development.- Zürich: 189.
- MAVSAR, R. (2005). Ekonomsko vrednotenje vlog gozdov.- magistrsko delo, Ekonomsko poslovna fakulteta Maribor, 167 s.
- PPG (1998). Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih.- Ur. L. RS, št. 5/1998.
- Protokol (1991) Protokol »gorski gozd«.- dostopno na: http://www.cipra.org/s/alpenkonvention/offizielle_texte/Protokoll_Bergwald_s.pdf [13.01. 2005]
- ROBEK, R., BOGATAJ, N., KLUN, J., KRAJNC, N., MAVSAR, R., OGRIS, N., PIŠKUR, M., MEDVED, M. (2002). Napredek pridobivanje in rabe lesa za razvoj podeželja v občini Solčava: študija.- Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana.
- TAJNIKAR, M. (2003). Mikroekonomija s poglavji iz teorije cen. Ljubljana, Ekonomska Fakulteta.
- TURNER, R. K., D. W. Pearce, I. Bateman (1993). Environmental economics: an elementary introduction. Baltimore, Johns Hopkins University Press.
- TUTKA, J. (1996). The categorisation and valuation of public-beneficial forest functions. The living forest: non-market benefits of forestry: proceedings of an International Symposium on the Non-Market Benefits of Forestry, Edinburgh, UK, Stationary Office.
- WINKLER, I. (1992). Družbeni in ekonomski pomen mnogonamenskega gospodarjenja z gozdovi.- Zbornik gozdarstva in lesarstva(40): 99-122.
- ZG (1993). Zakon o gozdovih.- Ur.l. RS, št. 30/1993.
- ZG-A (2002) Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih.- Ur.l. RS, št. 67/2002.
- Zavod za gozdove Slovenije (2000). Podatki o funkcijah gozdov na območju GE Solčava.